پـرەنسیبەكـانی كـۆمـۆنیزم[١]

نووسینی : ئەنگلس

وەرگێڕانی : نزار عبدللە

پرسیاری یەكەم: كۆمۆنیزم چیە؟

وەڵام: كۆمۆنیزم زانستی هەلومەرجی ڕزگاری پرۆلیتاریایە.

پرسیاری دووەم: پرۆلیتاریا چیە؟

وەڵام: پرۆلیتاریا ئەو چینەیە لەچینەكانی كۆمەڵ كەژیانی تەنها لەرێگەی فرۆشتنی كاری خۆیەوە دابین دەكات، نەك لەقازانجی سەرمایەیەكەوە[٢]. ئەم چینە خۆشیو ناخۆشیەكانی، ژیانومردنی، هەموو بوونی خۆیو تاكەكەكانی، بەداواكاری كارەوە بەستراوەتەوە، ئەمەش بەو مانایەیە كەبەڤەیرانە یەك لەدوای یەكو ناو بەناوەكانی بازاڕو بوژانەوەییو بەهەڵبەزو دابەزە لەچار نەهاتووكانییەوە گرێدراوە.

پرۆلیتاریا یان بڵێین چینی كرێكار، لەیەك ووشەدا چینی رەنجدەرو زەحمەتكێشە لەسەدەی نۆزدەهەمدا.

پرسیاری سێیەم: كەواتە پرۆلیتارەكان هەمیشە بوونیان هەبووە؟

وەڵام: نەخێر، هەمیشە هەژارانو زەحمەتكێشان هەبوون، زۆربەی چینە زەحمەتكێشەكان بەگشتی هەژار بوون، بەڵام پرۆلیتارەكان واتە ئەو هەژارو كرێكارانەی كەلەو هەولومەرجەدا دەژین كەپێشتر باسمان كرد، هەمیشە بوونیان نەبووە، هەروەكو چۆن ململانێی ئازادو هەوسار پچڕاو هەمیشە لەئارادا نەبووە.

پرسیاری چوارەم: پرۆلیتاریا چۆن پەیدا بوو؟

وەڵام: پرۆلیتاریا لەئاكامی شۆڕشی پیشەسازیدا پەیدابوو. ئەو شۆڕشەی كە لەنیوەی دووەمی سەدەی رابردوودا لەئنگلتەرە رووی‌داو دوای ئەوەش لەهەموو وولاتانی پێشكەوتووی تری دنیادا دووبارەبۆوە. ئەم شۆڕشە پیشەسازییە بەهۆی داهێنانی ئامێری هەڵمو ئامێرە میكانیكییە هەمەجۆرەكانی تری رستنو چنینو زنجیرەیەك ئامێری میكانیكی ترەوە سەری هەڵدا. ئەم ئامێرانە كەنرخەكانیان زۆر گرانبوو وەتەنها سەرمایەدارە گەورەكان دەیانتوانی ببن بەخاوەنی، گشت شێوەی بەرهەمهێنانی پێشووی سەرەو ژێركرد.پیشەگەرەكانی پێشووی بەخێرایی تێك شكان چونكە ئەو ئامێرانە كالآیەكی باشترو هەرزانتریان بەرهەم دەهێنا لەو كالآیانەی كەئەوان بەئامێرە دواكەووتووە كۆنەكانی رستنو چنین بەرهەمیان دەهێنا.

ئەم ئامێرە داهێنراوانە هەموو پیشەسازی خستە ژێر ركێفی سەرمایەدارە گەورەكانەوەو مڵكایەتی پیشەییو بچوكی(ئامێرەكانی كارو هۆیەكانی رستنو چنینو...) بێبایەخو بێ بەهاكرد بەجۆرێك كەئیتر سەرمایەداران بوون بەخاوەنی هەمو شتێكو كرێكارانیش هەموو شتێكیان لەدەستدا.سەرەتا سیستمی فابریكی لەپیشەسازی جلوبەرگدا بەكارهاتو دواتر بەخێرایی هەرلەگەڵ بەكارهێنانی ئامێردا ، گشت بەشەكانی تری پیشەسازی، بەتایبەتی چاپو گڵكاریو مسگەری، گرتەوە. كار تا دەهات زیاتر بەسەر تاك تاكی كرێكاراندا دابەش دەكرا بەشێویەك كەئەو كرێكارەی لەرابردوودا هەر خۆی پارچەیەكی تەواوی دروست دەكرد، ئێستا ئیتر دەبوو تەنها تەواوكردنی بەشێكی بچوك لەو پارچەیەی لەئەستۆ بێت. ئەم كار دابەشكردنە هەم بەرهەمەكانی بەخێراییەكی زیاترەوە بەرهەم دەهێناو هەم نرخەكانی هەرزانتر دەكرد.

بەم شێوەیە چالاکی کرێکار ئاناستی جولانەوەیەکی میکانیکی زۆر سادە بەرئەنجامێك بووەو پێویست بوو هەمیشە دووبارەش بکرێتەوە، جوڵانەوەیەك کەئامێرەکان دەیانتوانی بیکەن‌و بگرە باشتر دەیانتوانی ئەنجامی بدەن.هەر لەبەرئەوە هەمو بەشەکانی پیشەسازی یەك لەدوای یەك چوونە ژێر رکێفی هێزی هەڵمی‌و ئامێرەکان‌و پیشەسازی گەورەوە(فابریکی).هەروەکو چۆن لەرستن‌و چنیندا رووی‌دا.بەڵام ئەمە، هاوکات، بەتەوای ئەو پیشەسازی‌یەی خستە ژێر کۆنترۆڵی سەرمایەدارە گەورەکانەوەو هیچ سەربەخۆیی‌یەکی بۆ کرێکاران، ئەگەر پاشماوەیەکی مابووبێ، نەهێشتەوە. پیشەسازی پیشەگەری هەروەها مانیفاکتۆرەش زیاترو زیاتر چووە ژێر رکێفی پیشەسازی گەورەوەو سەرمایەدارە گەورەکان لەم مەیدانەشدا، لەرێگەی دامەزراندنی کارگە گەورەکانەوە کەخەرجی‌یەکی کەمتری دەویست‌و دەرفەتی بۆ کاردابەشکردن دەرەخساند، هەرچی زیاترو هەنگا بەهەنگاو وەستا بچوکەکانیان لەمەیدان دەرکرد. ئەمە ئەمەمان بۆ رۆشن دەکاتەوە کەبۆچی نزیك بەهەموو لقەکانی کار لەووڵاتە پێشکەوتووەکاندا چووە ژێر رکێفی پیشەسازی گەورەوە.بۆچی پیشەسازی گەورە بەرهەمهێنانی پیشەیی‌و بەرهەمهێنانی مانیفاکتۆرەی لەهەموو لقەکانی کارکردندا خستەلاوە.وە هەرئەمە بووە هۆی ماڵوێرانی چینی مامناوەندی پێشوو، بەتایبەتی خاوەن وەرشە بچوکەکان‌و پیکهاتنی دوو چینی نوێ کەووردە ووردە هەموو چینەکانی تری قووت داو هەڵی لووشی، ئەو دوو چینەش ئەمانەن:

١. چینی سەرمایەدارە گەورەکان لەهەموو وولاتە پێشکەوتووەکاندا ،کەکۆنترۆڵی خاوەندارێتی هۆیەکانی ژیان‌و گشت کەرەسە سەرەتاییەکان‌و ئامرازە پێویستەکان(ئامێرەکان‌و کارخانەکان) بۆ بەرهەمهێنانی هۆیەکانی ژیان کردووە. ئەمە چینی بۆرژواکان یان چینی بۆرژوازییە.

٢ ـ چینە نەدارەکان کەخاوەنی هیچ شتێك نین‌و ناچارن بۆ دابینکردنی هۆیەکانی ژیان‌و مانەوەیان کاری خۆیان بەبۆرژوازی بفرۆشن. ئەمە چینی پرۆلیتارەکان یان چینی پرۆلیتاریایە.

پرسیاری پێنجەم: لەچ هەلومەرجێکدا ئەم کارەی کرێکار بەبۆرژوازی دەفرۆشرێ؟

وەڵام: کار کاڵایەکە وەکو هەر کاڵایەکی‌تر، نرخەکەی بەپێی هەمان ئەو یاسایانەی کەنرخی کاڵاکان دیاری دەکات، دیاری دەکرێ. لەسایەی زاڵبوونی پیشەسازی گەورەدا یاخود ململانێی ئازاددا(کەهەمان شت دەگەیەنێ وەکو دواتر دەبینین)هەمیشە نرخی هەر کاڵایەك یەکسانە بەخەرجی مامناوەندی بەرهەمهێنانەکەی، کەواتە نرخی کار یەکسانە بەخەرجی بەرهەمهێنانی کار. بەڵام خەرجی بەرهەمهێنانی کار بەدیاریکراوی ئەو برەیە لەهۆیەکانی ژیان کەپێویستە بۆ بەردەوامبوونی کاری کرێکاران‌و بەرگرتن بە لەنێووچوونی چینی کرێکار. بەم پێیە کرێکار لەبەرامبەر کارەکەیدا ئەوەندە وەردەگرێ کەبۆ ئەنجامدانی کارەکەی پێویستی پێی هەیە. نرخی کار، یاخود کرێ، بەم پێیە، دەکاتە ئەو لانی کەمە پێویستەی کەمانەوەی ژیانی کرێکار مسۆگەر دەکات. بەڵام لەبەرئەوەی هەلومەرجی بازاڕ بەباش‌و خراپ دەگۆڕێ، کرێی کرێکاریش یان زیاد دەکات یاخود کەم دەبێتەوە، هەروەکو چۆن خاوەن کارخانەیەك بەرامبەر بەکاڵاکەی لەبازاڕدا نرخێکی کەمتر یاخود زیاتر وەردەگرێ. هەروەکو چۆن خاوەن کارخانەیەك لەهەلومەرجی باش‌و خراپدا ئەوەی لەبەرامبەر کاڵاکەیدا وەریدەگرێ لەخەرجی مامناوەندی بەرهەمهێنانەکەی نەکەمترو نەزیاترە، بەهەمان شێوە کرێکار ناتوانێت ـ بەتێکڕایی ـ کەمترو زیاتر لەو لانی کەمە وەربگرێ. بەو ئەندازەیەی کەپیشەسازی گەورە بەگوڕێکی زیاترەوە هەموو لقەکانی کار دەخاتە ژێر رکێفی خۆیەوە ئەم یاسا ئابوورییەی کرێ باشترو توندتر دەچەسپێنێ.

پرسیاری شەشەم: بەر لەشۆڕشی پیشەسازی ئەو چینە زەحمەتکێشانەی بوونیان هەبوو کامانەبوون؟

وەڵام: چینە زەحمەتکێشەکان، بەپێی قۆناغەکانی گەشەکردنی کۆمەڵ، لەهەلومەرجی جیاوازدا ژیاون. جێگاوڕێگای جیاوازیشیان بەرامبەر چینەداراو بەدەسەڵاتەکان داگیرکردووە. لەسەردەمە کۆنەکاندا زەحمەتکێشان <u>کۆیلەی</u>[٣] چینەداراکان بوون، کەتاکو ئێستا ئەمە لەزۆربەی وولاتانی دواکەوتوودا درێژەی هەیە تەنانەت لەبەشی باشووری ولایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکادا[٤]. وە لەسەدەکانی ناوەڕاستدا <u>**کۆیلەی زەوی**</u>[٤] (serf) ئەرستۆکراتە خاوەن زەویەکان بوون هەروەکو ئێستای هەنگاریاو پۆلۆنیاو رووسیا. لەسەدەکانی ناوەڕاستەوە تاکو شۆڕشی پیشەسازی، جگە لەمانە، لەشارەکاندا پیشەگەرو شاگرد هەبوو کەلە خزمەتی وەستا کاری ووردەبۆرژوادا کاریان دەکرد، وردە ووردەش لەگەڵ گەشەی مانیفاکتۆرەدا کرێکاری مانیفاکتۆرە دروست بوو کەسەرمایەدارە گەورەکان کاریان پێدەکردن.

پرسیاری حەوتەم: جیاوازی نێوان پرۆلیتارو کۆیلە چییە؟

وەڵام: کۆیلە تاکۆتایی ژیانی تەنها یەکجار دەفرۆشرێ، بەڵام پرۆلیتار دەبێ هەموو رۆژێك خۆی بفرۆشێ، وەتەنانەت هەموو سەعاتێك.

هەر کۆیلەیەك موڵکی تەنها <u>کەسێکە</u> ، مسۆگەربوونی ژیانیشی ـ هەرچەند کولەمەرگیش بێت ـ پابەندە بەبەرژەوەندی خاوەنەکەیەوە. بەڵام پرۆلیتارێك دەکرێ بووترێ کەموڵکی هەموو <u>**چینی**</u> بۆرژوازییەو ئەو کاتەش کارەکەی لێ دەکڕن کەپێویستیان پێی هەبێ. کەواتە ژیانی ئەو مسۆگەر نییە، مسۆگەر بوونی ژیان تەنها بۆ تێکڕای <u>**چینی**</u> کرێکار لەئارادایە.

کۆیلە لەدەرەوەی بازاڕی ململانێدایە، بەڵام پرۆلیتار لۆژیکی ململانێیەو بەدەست هەموو هەڵبەزو دابەزەکانییەوە دەناڵێنی. کۆیلە ئەندامێکی کۆمەڵگای مەدەنی نی‌یەو وەکو کەلوپەلێك سەیر دەکرێ. بەڵام پرۆلیتار وەکو کەسێك، وەکو ئەندامێکی کۆمەڵگای مەدەنی بەرەسمی ناسراوە. کەاتە کۆیلە دەتوانێت ژیانێکی باشتری لە پرۆلیتار هەبێ، بەڵام پرۆلیتاریا لەقۆناغێکی باڵاتری گەشەکردنی کۆمەڵدایەو بەم شێوەیە لەئاستێکی بەرزتر لەئاستی کۆیلەدایە. کۆیلە تەنها بەهەڵوەشانەوەی پەیوەندی کۆیلایەتی وەکو هەموو پەیوەندی‌یەکانی تری موڵکایەتی تایبەتی، ئازاد دەبێ. بەڵام دوای ئەوە دەبێت بەپرۆلیتار ، بەڵام پرۆلیتاریا تەنها ئەو کاتە ئازاد دەبێ کەخاوەندارێتی تایبەتی هەڵوەشێتەوە.

پرسیاری هەشتەم: پرۆلیتاریا لەچ شتێکدا لەکۆیلەی زەوی جیایە؟

وەڵام : کۆیلەی زەوی ئامرازێکی بەرهەمهێنانی لەئەستۆدایە(پارچەیەك زەوی) کەدەتوانێت‌و مافی ئەوەی هەیە بەکاری بهێنێ لەبری دانی بەشێك لەبەرهەمەکانی یاخود لەبەرامبەر ئەنجامدانی هەندێك کاری دیاریکراودا. بەڵام پرۆلیتاریا بەو ئامرازانەی بەرهەمهێنان کاردەکات کە هی کەسانێکی‌ترەو بۆ بەرژوەندی ئەوان بەکاریان دەهێنێ لەبەرامبەر وەرگرتنی بەشێك لەداهاتەکاندا. کۆیلەی زەوی دەدات، بەڵام پرۆلیتاریا وەردەگرێ. کۆیلەی زەوی ژیانی مسۆگەرە، بەڵام پرۆلیتاریا بەپێچەوانەوە. کۆیلەی زەوی لەدەرەوەی ململانێدایەو پرۆلیتاریا لەنێویدایە.

كۆیلەی زەوی ئازاد دەبێ کاتێك بەرەو شار هەڵدێو دەبێت بەپیشەوەرێك، یاخود ئەو کاتەی لەبری کارو بەرهەمەکەیدا پارەدەدات بەخاوەنەکەیو دەبێت بەکرێچیەکی ئازاد، یان ئەوکاتەی گەورەو دەرەبەگەکەی دەردەکاتو دەبێت بەخاوەن موڵك. بەکورتی کۆیلەی زەوی ئازادا دەبێ ئەو کاتەی، بەشێوەیەك لەشێوەکان، دەچێتە ریزی چینەداراکانو دەچێتە ناو ململانێوە. بەڵام ئازادی پرۆلیتاریا لەوەدایە کەمڵکایەتی تایبەتیو ململانێی ئازادو هەموو جیاوازییە چینایەتییەکان لەنێوبەرێت.

پرسیاری نۆیەم: پرۆلیتاریا چۆن لەپیشەگەر جیادەکرێتەوە؟ [٦]

وەڵام: ....

پرسیاری دەیەم: جیاوازی پرۆلیتاریا لەگەڵ کرێکارانی مانیفاکتۆرەدا چییە؟

وەڵام: لەسەدەی شانزەهەمەوە تاکو سەدەی هەژدەهەم، کرێکاری مانیفاکتۆرە هێشتا لەهەموو جێگایەکدا خاوەنی ئامرازێکی بەرهەمهێنان بوو، دەزگایەکی چنین، یان چەرخێکی رستن لەخێزانەکەیدا، یاخود کێڵگەیەکی بچوکی هەبوو کەلەکاتی دەست بەتاڵیدا کاری کشتوکاڵی لەسەر دەکرد. لەکاتێکدا پرۆلیتاریا هیچ یەکێك لەمانەی نییە. بەزۆری کرێکاری مانیفاکتۆرە بە شێوەیەکی هەمیشەیی لەلادێکاندا دەژیا، پەیوەندی بەخاوەنو گەورەکەیەوە، یاخود بەخاوەنکارەکەیەوە، کەم تازۆر پەیوەندییەکی بەتریکیو باوکانەبوو. لەکاتێکدا پرۆلیتاریا بەزۆری لەشارە گەورەکاندا دەژیو پەیوەندی ئەو بەخاوەنکارەوە بەتەواوی پەیوەندییەکی داراییانەیە(پووڵییە).

پیشەسازی گەورە کرێکاری مانیفاکتۆرە لەپەیوەندییە باوکانەو بەتریکییەکان دەردەکێشێو لەخاوەنداریێتییە بچوکەکەی کەتاکو ئێستا بەدەستییەوە ماوە بێبەشی دەکات، وەبەم جۆرە دەیکات بەپرۆلیتار.

پرسیاری یازدەهەم: ئاکامە راستەوخۆکانی شۆڕشی پیشەسازیو دابەش بوونی کۆمەڵگا بەسەر بۆرژوازیو پرۆلیتاردا چییە؟

وەڵام: یەکەم/ بەهۆی بەکارهێنانی ئامێرەکانو دابەزینی بەردەوامی نرخی بەرهەمە پیشەسازییەکان لەهەموو وولاتاندا، سیستمی مانیفاکتۆرەی کۆن یاخود ئەو پیشەسازییەی کەپشتی بەکاری دەستی بەستبوو، بەتەواویو بەکامڵی تێکشکا. هەموو ئەو وولاتە نیوە وەحشیانەی کەتاکو ئێستا بەشێوەی جیاواز لەگەشەکردنی مێژوویی دابڕابوونو پیشەسازییەکانیان لەسەر بناغەی سیستمی مانیفاکتۆرەبوو، لەگۆشەگیری دەرکێشران. ئەم وڵاتانە کاڵا هەرزانەکانی ئینگلیزیان کڕیو کرێکارانی مانیفاکتۆرەکانی خۆیان رووبەرووی لەنێوچوون بوونەوە. بەم جۆرە ئاڵوگۆڕی شۆڕشگێڕانەی لەئەو وولاتانەدا پێکهێنا کەبۆ ماوەی هەزاران ساڵ پێشکەوتنیان بەخۆوە نەدیبوو. لەنمونەی هندستان، تەنانەت چینیش ئێستا خەریکە ئەو شۆڕشە دەیگرێتەوە. ئێستا ئیتر داهێنانی ئامێرێکی نوێ لەئنگلتەرەدا رەنگە ملیۆنەها کرێکاری چینی بۆ ماوەی چەند ساڵێك نانبڕاو بکات. بەم جۆرە پیشەسازی گەورە هەموو گەلانی دنیای پێکەوە گرێدایەوە، هەموو بازاڕە ناوخۆییە بچوکەکانی کرد بەیەك بازاڕی جیهانی، لەهەموو گۆی زەویدا زەمینەی بۆ گەشەکردنو مەدەنیەت رەخساندووە، بووەتە هۆی ئەوەی هەر ئاڵوگۆڕێك لەوولاتانی مەدەنیدا رووبدات بەناچاریو راستەوخۆ کاریگەری بەسەر هەموو وولاتانی ترەوە بەجێبهێڵێ، بەشێوەیەك کە ئەگەر ئێستا کرێکاران لێرە لەئنگلتەرە یاخود لەفەرەنسادا رزگاریان ببێ، ئەمە بەناچار لەهەموو وولاتانیتردا، درەنگ یا زوو، شۆڕشیتر بەشوێن خۆیدا دەهێنێ کەئەویش دەبێتە هۆی رزگاربوونی کرێکاران.

دووهەم: شۆڕشی پیشەسازی لەهەر شوێنێکدا کەپیشەسازی گەورە جێگای بەرهەمهێنانی مانیفاکتۆرەی گرتبێتەوە، بەشێوەیەکی کەم وێنە گەشەی داوە بەبۆرژوازیو سەروەتو دەسەڵاتەکەیو کردوویەتی بەیەکەم چینی کۆمەڵگا. لەهەر شوێنێك ئەمە رووی‌دا بێت، بۆرژوازی دەستی بەسەر دەسەڵاتی سیاسیدا گرتووەو ئەو چینانەی وەلاناوە کە تائەو کاتە فەرمانڕەوابوون؛ واتە ئەرستۆکراتەکان، سەرۆکەکانی کۆمەڵەی پیشەگەرەکان، وپاشایەتی رەها کەنوێنەرایەتیان کردوون. بۆرژوازی توانای ئەرستۆکراسیو خانەدانەکانی لەرێگەی هەڵوەشاندنەوەی میراتی

دەرەبەگانەوە لەملّکایەتیدا (واتە ئەو ملّکایەتییەی کەقابیلی فرۆشتن نییە) وگشت ئیمتیازەکانی تری دەرەبەگایەتییەوە رامالّی، دەسەلاّتە بێئەندازەو نەپساوەکانی کۆمەلّەی پیشەگەرەکانی لەرێگەی هەلّوەشاندنەوەی کۆمەلّەی پیشەگەرەکانو ئیمتیازەکانیانەوە هەپروون بەهەپروون کردو ململانێی ئازادی خستە جێگایان، واتە هەلومەرجێکی کۆمەلاّیەتی وای پێك هێنا کەهەر کەسێك ئەو چالاکییە ئابوورییەی ئارەزووی دەکا دەتوانێت ئەوە ئەنجام بدات، هیچ شتێك نییە رێگە لەو چالاکییە بگرێ جگە لەنەبوونی سەرمایەی پێویست. کەواتە هێنانە ناوەوەی ململانێی ئازاد، بانگەشەیەکی ئاشکرای پێوانەی تازەیە بۆ یەکسانی لەنێوان ئەندامانی کۆمەلّدا. ئەوان لەئێستە بەدواوە تەنها بەو رادەیە نایەکسانن کەبڕی سەرمایەکانیان نایەکسان بێت. هێزی یەکلاکەرەوە ئیتر سەرمایەیە. سەرمایەدارانو بۆرژواکان بوون بەیەکەم چینی کۆمەلّ. بەلاّم ململانێی ئازاد چارهەلّنەگرە بۆ بەرەو پێش چوونی پیشەسازی گەورەو تەنها هەلومەرجی کۆمەلاّیەتی لەبارە بۆ گەشەو پێشکەوتنی بەردەوامی.

ئەوکاتەی کەبۆرژوازی بەسەر توانای کۆمەلاّیەتی خانەدانەکانو کۆمەلّەی پیشەکاندا زالّدەبێ، دەسەلاّتی سیاسیشیان لێ زەووت دەکا، کاتێك دەبێ بەیەکەم چینی کۆمەلّ لەرووی ئابوورییەوە، خۆیشی دەکات بەیەکەم چینی کۆمەلّ لەباری سیاسییەوە. ئەو بەو مەرامەی خۆی دەگات

کاتێك سیستمی نوێنەرایەتی کەلەسەر بنەمای یەکسانی بۆرژوایی لەبەرامبەر یاساداو دانپێدانانی شەرعی بەململانێی ئازاددا راوەستاوە، دەهێنێتە ناوەوە، ئەو سیستمەی کە لەوولاتانی ئەورووپادا بوو بەشکڵی پاشایەتی دەستووری. لەم پاشایەتی‌یە دەستووری‌یانەدا مافی دەنگدان تەنها بۆ ئەو کەسانە هەیە کەخاوەن سەرمایەیەکن واتە تەنها بۆ بۆرژواکان. دەنگدەرانی بۆرژوازی نوێنەرانی بۆرژوایی هەڵدەبژێرن، ئەمانیش، بەپێی مافی خۆیان بۆ رەتکردنەوەی باج، حکومەتێکی بۆرژوایی هەڵدەبژێرن.

سێیەم: شۆڕشی پیشەسازی بەقەدەر گەشەی بۆرژوازی، لەهەموو جێگایەکدا بووە هۆی گەشەکردنی پرۆلیتاریا. بەو ئەندازەیەی سامانی بۆرژوازی زیادی دەکرد، بەهەمان ئەندازە ژمارەی پرۆلیتارەکانیش زیاتر دەبوو. بەو هۆیەوە کەپرۆلیتارەکان تەنها لەلایەن سەرمایەوە دەبێ کاریان پێبسپێردرێو سەرمایەش تەنها بەبەکارهێنانی کرێکار گەشەدەکات، لەبەرئەوە پرۆلیتاریا بەهەمان رەوانی زیاتربوونی سەرمایە زیاد دەبێ.

هەروەها شۆڕشی پیشەسازی بۆرژواکانو پرۆلیتارەکانی لەشارەگەورەکاندا، کەباشترین هەلومەرج بۆ پیشەسازی دەرەخسێنێ، کۆدەکاتەوە، پرۆلیتاریا، بەهۆی کۆبوونەوەی جەماوەرێکی بەرین لەشوێنێکدا بەهێزی خۆی هۆشیار دەکاتەوە. سەرەڕای ئەمانە تاگەشەی شۆڕشی پیشەسازی زیاتربێ، وەتا ئامێری نوێ کەکاری دەستی وەلادەنێت زیاتر دابهێنرێ، هەرچی زیاتر ئاراستەی شۆڕشی پیشەسازی ـ وەکو پێشتر ووتمان ـ کرێ بۆ کەمترین رادەی خۆی کەم دەکاتەوەو گوزەرانی پرۆلیتاریا نابووت تر دەکات. بەم جۆرە شۆڕشی پیشەسازی بەهۆی ئەوەی کە لەلایەکەوە هێزی پرۆلیتاریا پەرەپێدەداتو لەلایەکی ترەوە تەوژم دەدات بەنارەزایەتی‌یەکانی، زەمینە بۆ شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی بەرابەرایەتی پرۆلیتاریا ئامادە دەکات.

پرسیاری دوازدەهەم: شۆڕشی پیشەسازی چ ئاکامێکی تری هەبوو؟

وەڵام: بەهۆی بەکارهێنانی ئامێری هەڵمیو ئامێرەکانی ترەوە، پیشەسازی گەورە ئەو هۆیانەی دۆزی‌یەوە کە بەرهەم هێنان تاڕادەیەکی بێسنوور، لەماوەیەکی کەمداو بەنرخێکی هەرزان، زیاد دەکات. ئەم بەرهەم هێنانە ئاسانە، زۆر بەخێرایی بووە هۆی توندوتیژ بوونەوەی ئەو مل ملانێ ئازادەی کەپیشەسازی گەورە لەگەڵ خۆی هێنا بووی. ژمارەیەکی زۆر لەسەرمایەداران ڕوویان کردە مەیدانی پیشەسازی بەڕادەیەك کەکاڵای زیاد لەپێویست هاتە بەرهەم. سەرەنجام کاڵا بەرهەم هاتووەکان کەس نەبوو بیان کڕێو ئەوەی بە دوادا هات کە بەقەیرانی بازرگانی ناو دەبرێ.

کارخانەکان ناچاربوون لەکاربکەون، خاوەن کارخانەکان ئیفلاس بوونی خۆیان ڕاگەیاند، فەرمانی برسی کردنی کرێکارن دەرچوو، لەهەموو جێگایەکدا هەژاریو نابووتی تەشەنەی کرد. دوای ماوەیەك، هەرکە زێدە بەرهەم فرۆشرا، کارخانەکان دووبارە دەستیان کردەوە بەکارو کرێی کرێکاران زیادی کرد، بەرەبەرە کارە بازرگانی‌یەکان بەشێوەیەکی کەم وێنە بەرەو پێش چوون، بەڵام زۆری نەخایاند. جارێکی‌تر زیاد لەپێویستی‌یەکان بەرهەم هات، قەیرانێکی نوێ، هەر وەکو ئەوەی پێشوو، سەری هەڵدا.

بەم جۆرە پیشەسازی هەر لەسەرەتای ئەم سەدەیەوە لەدەورەیەکدا ڕەونەقو لەدەورەیەکی تردا قەیرانی بەخۆوە بینیوە. هەر چوار یان حەوت ساڵ جارێك. بەبەردەوامی، ئەم قەیرانە سەری هەڵداوەتەوەو بووە بە مایەی هەژاریو نابووتی تەواوی کرێکارانو تێکدانێکی شۆڕشگێڕانەی گشتیو مەترسیەکی تەواو بۆسەر هەموو بارو دۆخەکە.

پرسیاری سیازدەهەم: ئاکامەکانی ئەم قەیرانە بازرگانی‌یە یەك لەدوای‌یەکو بەردەوامانە چی‌بوو؟

وەڵام / یەکەم: پیشەسازی گەورە ئەگەرچی لەسەرەتای قۆناغی گەشەکردنی خۆیدا مل ملانێی ئازادی بەدی هێنا، ئێستا ئیتر لەگەڵ ئەو مل ملانێ ئازادەدا ناگونجێ.

ململانێ، بەشێوەیەکی گشتی، وەهەروەها ئەنجامدانی بەرهەم هێنانی پیشەسازی لەلایەن تاکە کەسی لێك دابڕاوەوە، ئیتر بوون بەکۆسپێك لەبەردەم پیشەسازی گەورەدا کەدەبێ وەلای بنێو وەلایشی دەنێت.

پیشەسازی تا ئەوکاتەی لەسەر ئەم پایەیەی ئێستای خۆی بەڕێوەببرێ، بەناچار هەموو پێنج ساڵ یان حەوت جارێك ئاژاوەیەکی گەورەی لێدەکەوێتەوە، ئاژاوەیەك کەهەموو جارێك هەڕەشە دەکات لە گشت مەدەنیەتو هەر بەوەندەشەوە ناوەستێ کە کرێکاران نابووت بکات، بەڵکو ژمارەیەکی زۆری بۆرژواکانیش تێك دەشکێنێ.

بەم پێیە پیشەسازی گەورە یان دەبێ خۆی لەنێو بچێ، کەئەمەیان مەحاڵە، یان بەناچاری مەسەلەی ڕێکخستنی کۆمەڵ لەشێوەیەکی تازەو نوێ دەخاتە ڕوو، بەجۆرێك کەچیتر بەرهەم هێنانی پیشەسازی لەدەستی کۆمەڵێك سەرمایەداردا کە لەنێو خۆیاندا مل ملانێ دەکەن نەمێنێتەوەو بدرێت بەگشت کۆمەڵگا تاکو بەپێی نەخشەیەکی دیاریکراو، بەپێی پێویستییەکانی هەمووان بەڕێوەی بەرێت.

دووەم: پیشەسازی گەورەو فراوان بوونەوەی بێکۆتایی بەرهەم هێنان کۆمەڵی بەئاستێك گەیاندووە کە دەتوانێت هۆیەکانی ژیان بەئەندازەیەك بەرهەم بهێنێ کەهەر یەك لەئەندامەکانی بەئازادییەکی تەواوە دەتوانێ توانایی‌و لێهاتوویەکانی خۆی بخاتە گەڕو گەشەی پێبدات.

ئەم خەصڵەتەی پیشەسازی گەورە کەلەم کۆمەڵگایەی ئێستادا بووە بەسەرچاوەی هەژاری‌و قەیرانە بازرگانی‌یەکان، هەر ئەم خەصڵەتەیە کە لەرێکخستنێکی کۆمەڵایەتی تردا ئەو هەژاری‌و نابووتی‌و هەڵبەزو دابەزانەی مەینەتی بەشوێن خۆیاندا دەهێنن، کۆتایی پێدەهێنێ.

ئەمانە بەڕۆشنی ئەو دەسەلێنێ کە:

١ ـ ئەم رژێمە کۆمەڵایەتی‌یە وەلاّم دەرەوەی ئەم هەل‌ومەرجە نی‌یەو لەمەودوا هەر خۆی سەرچاوەو بەرپرسی یەکەمی هەموو دەردو مەینەتی‌یەکانە.

٢ ـ لەناوبردنی یەکجارەکی هەموو ئەو دەردو مەینەتیانە لەرێگەی دامەزراندنی رژێمێکی کۆمەڵایەتی نوێوە زەمینەو هۆیەکانی ئامادەیە.

پرسیاری چواردەهەم: سروشتی ئەم رژێمە کۆمەڵایەتی‌یە تازەیە دەبێ چۆن بێ ؟

وەلاّم/ بەر لەهەموو شتێك دەبێ بەرپرسیارێتی بەڕێوەبردنی بەرهەم هێنانی پیشەسازی‌و هەموو بەشەکانی تری بەرهەم هێنان لەچنگ ئەو تاکە کەسانەی کەکۆنترۆڵیان کردووەو خەریکی مل ملانێن، دەربهێنرێ‌و بسپێردرێت بەکۆمەڵ تاکو بەپێی نەخشەیەکی هاوبەش‌و بەبەشداری هەمووان بەرێوەی بەرێت. وەبەم جۆرە مل ملانێ لەنێو بەرێ‌و هاوکاری جێگای بگرێتەوە.

بەلاّم لەبەرئەوەی کە بەڕێوەبردنی پیشەسازی لەلایەن تاکەکەسەکانەوە، پێویستی بوونی مڵکایەتی تایبەتی دەسەپێنێ، وەمل ملانێ هیچ نی‌یە جگە لەشێوەو رێبازی خاوەن مڵکە تاکە کەسەکان لەبەڕێوەبردنی پیشەسازی‌دا، وە مڵکایەتی تایبەتی ناکرێ نەلەبەڕێوەبردنی فەردیانەی پیشەسازی‌و نەلەمل ملانێ جیابکرێتەوە، لەبەرئەوە پێویستە مڵکایەتی تایبەتی لەنێو ببرێ‌و بەکارهێنانی هاوبەشانەی گشت هۆیەکانی بەرهەم هێنان بخرێتە جێگای ئەو، وەهەموو بەرهەمەکان بەرێککەوتنی هاوبەش دابەش بکرێ. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێ کە هەموو خێرەکان لەپێناوی هەمووواندا بێ ـ لەنێوبردنی مڵکایەتی تایبەتی، کورتترین دەربڕینێکە کەبەشێوەیەکی زۆر ڕۆشن پرۆسەی گۆڕینی رژێمی کۆمەڵایەتی ئێستا، کەگەشەکردنی پیشەسازی سەپاندوویەتی، بەیان دەکات ـ هەر لەبەر ئەمە، بەحەق، سەرەکی‌ترین داخوازی کۆمۆنیستەکانە.

پرسیاری پازدەهەم: ئایام نەدەکرا مڵکایەتی تایبەتی لەڕابردوودا لەنێو ببرێ ؟

وەلاّم: نەخێر. هەر گۆڕانێك لەرژێمی کۆمەڵایەتی‌داو هەموو ئاڵوگۆڕێك لەپەیوەندیەکانی مڵکایەتی‌دا، لەبناغەدا ئاکامی سەرهەڵدانی هێزی بەرهەم هێنەری نوێیە کەلەگەڵ پەیوەندی‌یەکانی مڵکایەتی کۆندا پێکەوە ناگونجێت.

هەربەم جۆرە خودی مڵکایەتی تایبەتی سەری هەڵدا. مڵکایەتی تایبەتی هەمیشە بوونی نەبووە، کاتێك لەکۆتایی سەدەکانی ناوەڕاستدا شێوەیەکی بەرهەم هێنانی نوێ لەگەڵ مانیفاکتۆرەدا سەری‌هەڵدا کەلەگەڵ مڵکایەتی دەرەبەگی‌و کۆمەڵی پیشەگەرەکاندا نەدەگونجاو، کاتێك بەرهەم هێنانی مانیفاکتۆری ئیتر لەگەڵ پەیوەندی‌یەکانی مڵکایەتی کۆندا ناتەبا بوو، ئەوکات شێوەیەکی نوێی مڵکایەتی سەری هەڵدا کەئەویش مڵکایەتی تایبەتی بوو.

لەڕاستی‌دا بۆ مانیفاکتۆرەو قۆناغی یەکەم لەقۆناغەکانی گەشەکردنی پیشەسازی گەورە، هیچ جۆرە مڵکایەتی‌یەك جگە لەمڵکایەتی تایبەتی، وەهیچ رژێمێکی کۆمەڵایەتی جگە لەو رژێمەی کە بناغەکەی مڵکایەتی تایبەتی بێ، مومکن نەبوو، تائەو کاتەی ناکرێ بەو ئەندازەیە بەروبوومی ماددی بەرهەم بهێنرێ کەنەك هەر بەشی پێویستی‌یەکانی هەمووان بکات، بەڵکو زێدە بەرهەمیش بهێڵێتەوە کەسەرمایەی کۆمەڵایەتی پێ زیاد ببێ‌و هێزەکانی بەرهەم هێنان گەشەی پێبکەن، تائەوکاتە هەردەبێ چینێکی دەسەلاّتدار کەکۆنترۆڵی هێزەکانی بەرهەم

هێنانی کۆمەڵی کردبێو چینێکی نەدارو زەحمەتکێش، بوونی هەبێ.

پەیدابوونی ئەم دوو چینەو خەصڵەتەکانی پابەندی ئاستی گەشەکردنی بەرهەم هێنانە، بەم شێوەیە کۆمەڵگای سەدەکانی ناوەڕاست کەپشتی بەکاری کشتوکاڵی بەستبوو، دەرەبەگو کۆیلەی زەوی هێنایە بوون، شارەکانی کۆتایی سەدەکانی ناوەڕاست کۆمەڵەی پیشەگەرەکانو کرێکارانی ڕۆژانەکاری لەگەڵ خۆی هێناو سەدەی هەڤدەیەمیش خاوەن مانیفاکتۆرەکانو کرێکارانو سەدەی نۆزدەهەم سەرمایەدارانی گەورەو پرۆلیتارەکانی بەدی هێنا.

کەواتە ڕۆشنە کە هێزە بەرهەم هێنەرەکان تاکو ئێستا بەو پلەیە لەگەشەکردن نەگەیشتبوون کە بەئەندازەی پێویستی هەمووان بەرهەم بهێنرێو ملکایەتی تایبەتی ببێ بەکۆسپێكو لەمپەرێکی گەشەکردنی ئەم هێزانە.

بەڵام ئێستا، گەشەکردنی پیشەسازی گەورە بەجێیەك گەیشتووەکە:

یەکەم: سەرمایەکانو گەشەی کەم وێنەو بێهاوتای هێزەکانی بەرهەم هێنانی بەدیهێناوە، هەرچی زیاتر هۆیەکانی گەشەکردنی ئەم هێزانەی زیاتر فەراهەم کردووە، تاهاتووە ئەم هێزانە:

دووەم: لەدەستی ژمارەیەکی کەم لەبۆرژواکاندا کۆبۆتەوەو زۆربەی هەرەزۆری خەڵك چوونەتە ڕیزی پرۆلیتاریاوەو بەهەمان ئەندازەی دەوڵەمەندبوونی زیاتری بۆرژواکان، هەژاری و نەداری و مەینەتییەکانیان زیادی کردووە.

سێیەم: پەرەسەندنی مەزنی ئەو هێزانەو گەشەی خێرایان لە چوارچێوەی مڵکایەتی تایبەتی و ڕژێمی بۆرژوایی تێپەڕ کردووە، تائەو ئاستەی کەهەر ئان و ساتێك ئەم ڕژێمە کۆمەڵایەتییە دەکرێ لەگەڵ پشێوییەکی گەورە ڕووبەڕوو بێ.

ئێستا ئیتر لەنێوبردنی مڵکایەتی تایبەتی نەك هەر کارێکە دەکرێ، بەڵکو بووە بەپێویسییەکی موتڵەق.

پرسیاری شازدەیەم/ ئایا دەکرێ مڵکایەتی تایبەتی بەڕێگایەکی ئاشتیانە لەنێو ببرێ؟

وەڵام/ زۆر باش بوو ئەگەر ئەمە ببوایە، بێگومان کۆمۆنیستەکان لەم حاڵەدا دوایین کەسانێکن کەناڕەزایەتی دەردەبڕن. کۆمۆنیستەکان زۆر بەباشی لەوە تێگەیشتوون کە هەموو پیلانگێڕییەکان نەك هەر بێسوودو بێکەڵکە، بگرە زیان بەخشە. ئەوان چاك دەزانن کەشۆڕشەکان لەخۆەو بەئەنقەست روونادەن، بەڵکو لەهەموو کات و شوێنێکدا زادەی لەچار نەهاتووی هەلومەرجێکە کەبەدەرە لەئیرادەو ڕێبەرایەتی حزبەکان و چینەکانە. بەڵام ئەوان دەبینن کەگەشەی پرولیتاریا بەشێوەیەکی دڕندانە لەهەموو وولاتانی موتەمەدندا سەرکوت دەکرێ، نەیارانی کۆمۆنیستەکان بەم کارەیان هەلومەرج بەرەو شۆڕش پاڵ پێوە دەنێن، ئەگەر پرۆلیتاریا، سەرنجام ناچارکرا کەشۆڕش بکا، ئەوکات کۆمۆنیستەکان، هەر وەکو چۆن ئێستا بەگوفتار دەیکەین بەکردەوەو بەرگری سەرسەختانە لەپرۆلیتاریا دەکەین.

پرسیاری هەڤدەیەم/ ئایا مڵکایەتی تایبەتی بەیەك جار لەناو دەبرێ؟

وەڵام: نەخێر، هەر وەکو چۆن گەشەی هێزە بەرهەم هێنەرەکان، تائەو ئاستەی کەمڵکایەتی هاوبەشی پێویست بێ. بەیەك جار نابێ، بەهەمان شێوە مڵکایەتی تایبەتی بەیەك جار لەنێو ناچێ، شۆڕشی پرۆلیتاریا، کە ئەگەری

ڕوودانی نزیکە، تەنها دەتوانێت هەنگاو بەهەنگاو کۆمەڵگای ئێستا بگۆڕێ، وەناتوانێت مڵکایەتی تایبەتی بەیەکجارەکی لەنێوبەرێ هەتاکو بڕی پێویستی هۆیەکانی بەرهەم هێنان بەدی دەهێنێ.

پرسیاری هەژدەهەم/ ڕەوتی گەشەکردنی ئەم شۆڕشە چۆن دەبێ؟

وەڵام/ شۆڕش، بەر لەهەموو شتێك، دەستورێکی دیموکراتی بۆ دەوڵەت دادەنێ، وە بەم جۆرە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ خۆی دەسەڵاتی سیاسی پرۆلیتاریا دادەمەزرێنێ.

هەڵبەتە ڕاستەوخۆ لەئنگلتەرەدا کە پرۆلیتاریا زۆربەی خەڵك پێك دەهێنێ، وەناڕاستەخۆ لەفەرەنساو ئەڵمانیادا کەزۆربەی خەڵك هەم لەپرۆلیتارەکان پێك هاتووەو لەجووتیارانی بچوك و ئەو وورده بۆرژوایانەی کەهێشتا لەقۆناغی گۆڕاندان بۆ پرۆلیتارو تادێت زیاتر بەرژەوەندی سیاسیان بەجێبەجێبوونی بەرژەوەندی پرۆلیتاریاوە دەبەسترێتەوەو پێویستیان بەوە هەیە کەخێراتر داخوازییەکانی قبوول بکەن. جێبەجێ بوونی ئەمەش خەباتێکی نوێی پێویستە، بەڵام حەتمەن بەسەرکەوتنی پرۆلیتاریا تەواو دەبێ.

دیموکراسیەت بۆ پرۆلیتاریا بێکەڵکە ئەگەر هەر ئێستا وەکو ئامرازێك بەکار نەهێنرێ بۆ هەنگاو هەڵگرتنی پێویست بەمەبەستی پاراستنی بوونی پرۆلیتاریاو ڕووبەڕوو بوونەوەی مڵکایەتی تایبەتی.

ئەو هەنگاوانەی لەبارودۆخی ئێستادا بەناچاری خۆی سەپاندووەو گرنگترینیان پێك دەهێنن ئەمانەی خوارەوەن:

١-سنووردارکردنی مڵکایەتی تایبەتی لەڕێگەی دانانی باجی ڕوولەسەرەوە وەدانانی باجی زۆر لەسەر میرات، هەڵوەشاندنەوەی ماف میراتگری فەرعی(ماف میراتی برا، برازا، ... تاد)و قەرزی زۆرە ملێو ... تاد.

٢-دەست بەسەراگرتنی هەنگاو بەهەنگاوی مڵکایەتی لەخاوەن زەوییەکان و خاوەن کارخانەکان و خاوەنانی هێڵەکانی ئاسن و کۆمپانیاکانی

هاتوچۆی دەریایی، ئەمەش هەندێکیان لەرێگـەی مـل ملانـێی کـەرتی پیشەسازی تایبـەت بەدەوڵـەتو هـەندێکی تریـان راستـەوخۆ تـەعویزیان پێبدرێ لەرێگەی بەڵگەنامەی حکومەتی‌یەوە.

٣-دەست بەسەراگرتنی ماڵو موڵکی هەموو کۆچکردووانو ئەوانەی لەئیرادەی زۆربەی خەڵك یاخی بوون.

٤-رێکخستنی کارو کارپێکردن بەکرێکاران لەدامەزراوە نیشتمانیو کارگەو وەرشـەکاندا، کەئەمـەش دەبێتـە هـۆی نەهێشتنی رقەبـەری لـەناو کرێکارنداو خاوەن کارخانەکان تائەوکاتەش کەماوون، ناچار دەکات کەئەو کرێ زۆرە بدەن کەدەوڵەت بەکرێکارانی دەدات.

٥- سەپاندنی کارکردن بەشێوەیەکی یەکسان بەسەر هەموو تاکە کەسەکانی کۆمەڵدا تائەو کاتـەی مڵکایـەتی تایبـەتی بەتـەواوی لـەنێودەچێ بەپێکهێنانی لەشکری پیشەسازی بەتایبەتی لەبواری کشتوکاڵدا.

٦- کۆکردنەوەی بازرگانی داراییو سیستمی قەرز لەدەستی دەوڵەتدا، ئەویش لەرێگەی دامەزراندنی بانکێکی نیشتمانی بەسەرمایەی دەوڵەت، وە هەڵوەشاندنەوەی هەموو بانکە تایبەتی‌یەکانو بۆرسەکان.

٧- زیادکردنی کارخانە نیشتمانییەکانو کارگە پیشەسازییەکانو هێڵەکانی ئاسنو کەشتییەکان، پاکسازی کردنی زەوییەکانو باشکردنی زیاتری ئەوانەی بەکەڵك هاتوون، ئەویش بەو ئەندازەیەی کەسەرمایە زیادی کردووەو کرێکاری پێویست لەبەردەست دایە.

٨- پەوەردەکردنی هەموو منالآن لەو ساتەوەی کەدەتوانرێ لەژێر سەرپەرشتی راستەوخۆی دایك دا نەبن، ئەویش لەدامەزراوی نیشتمانی چاودێری کردندا لەسەر خەرجی دەوڵەت(لێك گرێدانی کاری پەروەردەو بەرهەم هێنانی پیشەسازی).

٩-دروست کردنی باڵەخانەی گەورە، لەملکە نیشتمانییەکانداو کردنی بەشوێنی نیشتەجێ بوونی تایبەت بەو هاوولاًتیانەی کە لەمەیدانی پیشەسازیو کشتوکاڵدا کاردەکەن، بەجۆرێك کە هەم باشییەکانی ژیانی شارو ژیانی لادێ پێکەوە کۆبکاتەوەو هەم لەکەمو کوڕیو خراپی هەردووکیان بەدوور بێ.

١٠- رووخاندنی هەموو ئەو خانوو گەڕەکانەی کەخراپنو بۆ تەندروستی خراپن.

١١- یەکسانی منالآنی شەرعیو ناشەرعی لەمافی میراتدا.

١٢- کۆکردنەوەی هەموو بەرژەوەندییەکانی هاتوچۆ لەدەستی دەوڵەتدا.

ئەم هەنگاوانە بێگومان، بەیەکجار جێبەجێ نابن. بەلاًم هەر یەکێك لەمانە بەزەرورەت ئەوی تر بەشوێن خۆیدا دەهێنێت. ئەگەر پرۆلیتاریا یەکەمین هێرشی ریشەیی کردە سەر ملکایەتی تایبەتی، ئەوکات دەبینێ کە ناچارە لەچوونە پێشەوەدا بەردەوام بێ تاسەرمایەو کشتوکاڵو پیشەسازیو هەموو هۆیەکانی ئاڵوگۆڕی بازرگانیو گواستنەوە لەژێر دەستی دەوڵەتدا کۆدەکاتەوە. ئەمە ئەو ئامانجەیە کەهەموو هەنگاوەکان ڕووی تێدەکەنو قابیلی جێبەجێ بوونە، ئاکامەکانیشی زیاتر دەچەسپێ پێبەپێی کاری پرۆلیتاریا بۆ پەرەسەندنی هێزەکانی بەرهەم هێنانی وولاًت.

وەکاتێك ، لەدوا ئەنجامدا، گشت سەرمایەکانو تەواوی بەرهەم هێنانو بازرگانی لەدەستی میللەتدا دەبێ، ملکایەتی تایبەتی لەخۆوە لەبەین دەچێو پارە هیچ گرنگییەکی نامێنێت، بەرهەم هێنان زیاد دەکات، خەڵك دەگاتە ئەو ئاستەی دوا پەیوەندییەکانی کۆمەڵی کۆن ڕابماڵێ.

پرسیاری نۆزدەهەم: ئایا دەکرێ ئەم شۆڕشە بەتەنها لەیەك وولاًتدا ڕوو بدات؟

وەلاًم / نەخێر، پیشەسازی گەورە، کەبازاڕێکی جیهانی دروست کردووە تەواوی خەڵکی دنیاو بەتایبەتی خەڵکی وولاًتە پێشکەوتووەکانی لەیەك نزیك کردۆتەوە بەڕادەیەك کە خەڵکی هەر وولاًتێك پابەندی ڕووداوەکانی وولاًتێکی ترە، سەرەڕای ئەوە گەشەی کۆمەلاًیەتی لەهەموو وولاًتە پێشکەوتووەکاندا یەکانگیر کردۆتەوە بەجۆرێك کە بۆرژوازیو پرۆلیتاریا لەهەموو ئەو وولاًتانەدا دوو چینی سەرەکی ئەو کۆمەڵگایانەن، ململانێی نێوانیشیان بووە بەململانێی سەرەکی ئەم سەردەمە.

لەبەرئەوە شۆڕشی کۆمۆنیستی تەنها شۆڕشێکی نیشتمانی نابێ، بەڵکو لەیەك کاتدا لەهەموو وولاًتە پێشکەوتووەکاندا، واتە لانی کەم لەئنگلتەرەو ئەمریکاو فەرەنساو ئەڵمانیادا، ڕوودەدات.

گەشەی خێرا یان کەمێك هێواشی ئەم شۆڕشە لە هەریەك لەو وولاًتانەدا بەستراوەتەوە بەوەی کە ئەو وولاًتە تا چ ڕادەیەك خاوەنی پیشەسازییەکی پێشکەوتووترو سامانێکی زیاترو هێزی بەرهەم هێنانی پەرەسەندووترە.

لەبەرئەوە ئەنجامدانی شۆڕش لەئەڵمانیادا لەوانی تر هێواش ترو ناڕەحەت تر دەبێ، بەلاًم لە ئینگلتەرەدا لە هەمووان خێراترو ئاسان تر.

ئەم شۆڕشە کاریگەرییەکی مەزن لەسەر وولاًتانی تری دنیا دادەنێتو شێوەی گەشەکردنی ئێستایان بەتەواوی دەگۆڕێ، ئەمە شۆڕشێکی جیهانییەو چوارچێوەکەشی هەموو جیهان دەگرێتەوە.

پرسیاری بیستەم: ئاکامەکانی لەنێوبردنی یەکجاری مولکایەتی تایبەتی چی ئەبێت؟

وەڵام/ کۆمەڵگا، کاتێك ماق بەکارهێنانی هەموو هێزە بەرهەم هێنەرەکانو هەموو هۆیەکانی گواستنەوەو ئاڵوگۆڕ پێکردنی بەرهەمەکانو دابەشکردنی لە سەرمایەدارەکان دەسەنێتەوە. وەبەپێی نەخشەیەکی دیاریکراو توانایی‌و پێویستی‌یەکانی ئەندامەکانی بەرێوەی دەبات، ئەوکاتە، بەپلەی یەکەم، هەموو ئاکامە زیانبارەکانی ئەو رژێمەی ئیستا کۆنترۆڵی پیشەسازی گەورەی کردووە، لەنێو دەبات.

قەیرانەکان نامێنن، بەرهەم هێنانی فراوان ـ کە لە واقعدا ئێستا لەم کۆمەڵگایەدا بووە بە زێدە بەرهەم‌و سەرچاوەیەکی هەژاری، ئیتر بەشی پێویستی‌یەکانی ناکات‌و دەبێ هەرچی زیاتر فراوان بکرێتەوە. بەرهەم هێنانی زیاد لەپێویستی‌یەکانی کۆمەڵ نەك چی‌تر نابێت بە سەرچاوەی هەژاری، بەڵکو وەڵام بەپێویستی‌یەکانی هەمووان دەداتەوە، تەنانەت دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی پێویستی تازەو هۆیەکانی وەڵام پێدانەوەی، وەبەم جۆرە ئەمە دەبێت بەمەرجێك‌و هۆیەکی هەر پێشکەوتنێکی تازە، بەپێچەوانەی ئێستاوە کە دەبێت بەهۆی گەورەترین شێوی کۆمەڵایەتی.

هەروەها پیشەسازی گەورە، دوای ڕزگاربوونی لەچنگالی ملكایەتی تایبەتی بەجۆرێك گەشە دەكات كە فراوانیەكەی بەبەراوورد لەگەڵ ئێستادا وەكو فراوانی ئێستای پیشەسازی گەورە دەبێت بەبەراوورد لەگەڵ مانیفاكتۆرەدا، ئەم گەشەیەی پیشەسازی بەرهەمەكان بەبڕێكی وا دەخاتە كۆمەڵگاوە كەبەشی پێویستیەكانی هەمووان دەكات.

هەروەها كشتوكاڵ ـ كە ڕژێمی موڵكایەتی تایبەتیو بەش بەش كردنی زەوی بێبەش دەكات لەچاكسازیەكانو دۆزینەوە زانستیەكان ـــ گەشەیەكی نوێ بەخۆیەوە دەبینێو بەروبوومی زیاد لەپێویست پێشكەش بەكۆمەڵگا دەكات. بەم جۆرە كۆمەڵ بەرهەمەكانی بەئەندازەیەكە كە دەتوانێت لەدابەش كردندا هەموو پێویستی ئەندامەكانی دابین بكات. وەبەم شێوەیە دابەشبوونی كۆمەڵ بەسەر چینە جیاوازو دژبەیەكەكاندا نەك هەر زیادەیە بەڵكو بەهیچ جۆرێك لەگەڵ ڕژێمی كۆمەڵایەتی نوێدا ناگونجێ؛ چینەكان لەكار دابەشكردنەوە سەریان هەڵداوەو، كار دابەشكردن، بەم شكڵەی ئێستای، بەتەواوی لەنێودەچێت. بۆ گەیشتن بەو ئاستە لەبەرهەم هێنانی پیشەسازیو كشتوكاڵی كە ئاماژەمان پێكرد، هۆیە میكانیكیو كیمیاویە یاریدەدەرەكان بەتەنها بەش ناكات، بەڵكو دەبێ تواناكانی ئەو كەسانەی كە ئەو هۆیانە بەكاردەهێنن بەهەمان ڕێژە گەشەكردووبێ. هەر وەكو چۆن جووتیارەكانو كرێكارانی مانیفاكتۆرە، لەسەدەی پێشوودا، هەموو شێوەی ژیانی خۆیان گۆڕیو خۆشیان بۆ خەڵكی زۆر جیاوازتر، دوای ئەوەی ئاوێتەی پیشەسازی گەورە بوون، ئاڵوگۆڕیان بەسەرداهات، بەهەمان شێوە بەڕێوەبردنی هاوبەشی بەرهەم هێنان لەلایەن گشت كۆمەڵگاوەو گەشەی نوێی بەرهەم هێنان پێویستی بەهێزی ئینسانی نوێ هەیەو سەرەنجام ئەم هێزەش دەخوڵقێنێ.

ناكرێ بەڕێوەبردنی هاوبەشی بەرهەم هێنان لەلایەن خەڵكانێكەوە بەڕێوەبچێ، وەكو ئەمانەی ئێستا، كە هەریەك بەجیا لەوی‌تر ملكەچی تاكە لقێكی بەرهەم هێنان بێو پێوەی بەسترابێتەوەو بەهۆیەوە بچەوسێتەوە، وەتەنها بەشێك لەتواناكانی خۆیان، لەسەر حسابی ووزەو تواناكانی تریان، گەشە پێبدەن، كەسانێك كە تەنها یەك لقی بەرهەم هێنان یان بەشی لقێكی دیاریكراو دەناسن، ئەوەتا هەر ئەم پیشەسازیەی ئێستا پێویستی بەم جۆرە كەسانە تابێت كەم دەبێتەوە.

ئەو پیشەسازیەی كە كۆمەڵ نەخشەی بۆ دەكێشێو بەشێوەیەكی هاوبەش بەڕێوەی دەبات، پێویستی بەكەسانێكە كە تواناكانیان هەمەلایەنە گەشەبكاتو بەسەرگشت ماشێنی بەرهەم هێناندا دەسەڵاتیان هەبێ، كار دابەشكەران، كە گەشەو چوونە پێشەوەی ئامێرەكان بێپایەی كردووە، كە كەسێكی دەكرد بەجووتیارو یەكێكی تر بەپێڵاو دروو. ئەوی‌تر بەكرێكارێكی پیشەسازیو یەكێكی تر بەدەڵاڵی بۆرسەكان بەتەواوی لەنێو دەچێ. پەروەردەكردنو فێركردنی بەخێرایی ئەو توانایە ئەدات بەلاوان كە لەهەموو سیستمی بەرهەم هێناندا شارەزابن، ئامادەیان دەكات تاكو لەلقێكی پیشەسازیەوە بەپێی پێویستیەكانی كۆمەڵ یان بەپێی مەیلو ئارەزووی خۆیان، بچنە لقێكی تر، وە بەم شێوەیە ئەوانە لەسیفەتی یەك لایەنە، كە كار دابەشكردنی ئێستا سەپاندوویەتی بەسەر هەر كەسێكدا ڕزگار دەكات بەم جۆرە كۆمەڵێك كە لەسەر پایەیەكی كۆمۆنیستی ڕێكخراوە، فرسەتی ئەوە دەخوڵقێنێ بۆ ئەندامەكانی خۆی تاكو كەڵك لەتوانا هەمە لایەنەو گەشەكردووەكانیان وەربگرن، وە هەر لەبەرئەمانە چینە جیاوازەكان بەشێوەیەكی حەتمی لەنێودەچن، وە كۆمەڵگایەك كە بەشێوەیەكی كۆمۆنیستی ڕێكخرابێ، لەلایەك لەگەڵ بوونو مانەوەی چینەكاندا ناگونجێ، لەلایەكی ترەوە، وەلەهەمان كاتدا هۆیەكانی لەنێوبردنی ئەو جیاوازیە چینایەتیانەش بەدەستەوە دەگرێت.

وە لە ئاكامی ئەمەشدا، ناكۆكی نێوان شارو لادێ كۆتایی پێدێ، ئەنجامدانی كاری كشتوكاڵو كاری پیشەسازی ڕاستەوخۆ لەلایەن ئینسانەكانەوە، نەك ئەنجامدانی لەڕێگەی دوو چینی جیاوازەوە، لەبەر چەند هۆیەكی ماددی تەواو، یەكێك لە مەرجە پێویستیەكانی

پیشەسازی لە شارە گەورەکاندا هەل‌و مەرجێکە کەتەنها لەگەڵ قۆناغێکی نزمی کەرتی پیشەسازی‌و کشتوکاڵدا دەگونجێ‌و هەر ئێستاش بەرۆشنی دەرکەوتووە کە کۆسپێکەو ڕێگری هەموو جۆرە پەرەسەندنێکە لەداهاتوودا. هاوکاری هاوبەشی هەموو ئەندامانی کۆمەڵ بۆ سوود وەرگرتنی گشتی‌و هاوبەش لەهێزە بەرهەم هێنەرەکان، فراوانکردنەوەی بەرهەم هێنانی تائاستێ وەڵام دانەوە بەپێویستی‌یەکانی هەمووان، کۆتایی هێنان بەو بارودۆخەی کە بەشێك لە پێویستی‌یەکانی خۆی لەسەر حسابی بەشێکی‌تر دابین دەکرد، لەناو بردنی چینەکان‌و ناکۆکی نێوانیان، گەشەپێدانی ووزەو توانا هەمەلایەنەکانی هەموو ئەندامانی کۆمەڵ لەرێگەی هەڵوەشاندنەوەی کار دابەش کردنی ئێستاو پەروەدەکردنی پیشەسازی‌یەوە، وە لەرێگەی ئاڵوگۆڕ پێکردنی کارەکان‌و کەڵك وەرگرتنی هاوبەشی هەمووان لە بەرووبوومە بەرهەم هێنراوەکان، وەئاوێتە بوونی شارو لادێ‌و لەبەین چوونیان، ئەمانە ئاکامە ڕاستەخۆو بنچینەیی‌یەکانی لەنێو بردنی ملکایەتی تایبەتی‌یە.

پرسیاری بیست‌و یەك: ڕژێمی کۆمۆنیستی چ کاریگەی‌یەك لەسەر خێزان دادەنێ؟

وەڵام/ پەیوەندی نێوان هەردوو ڕەگەزەکە دەکات بەپەیوەندیەکی خصوصیو تەنها تایبەت بەخۆیانو کۆمەڵگا مافی ئەوەی نیە تەدەخولی تێدابکات. ڕژێمی کۆمۆنیستی دەتوانێت ئەمە بکات چونکە موڵکایەتی تایبەتی هەڵدەوەشێنێتەوە، منالان بەشێوەیەکی هاوبەش پەروەردە دەکاتو بەم جۆرەش دوو کۆڵەکەی خێزانی ئێستا کەبەهۆی موڵکایەتی تایبەتی‌یەوە پەیدابوون، تێك دەشکێنێ ئەمەش واتە: وابەستەیی ژنان بەپیاوانەوە، وابەستەیی منالان بەدایكو باوکەوە.

وەڵام بەو هاتو هاوارو ئیدیعایەی ئەخلاق پەرستە بۆرژوازی‌یە کورت بینەکان دژی هاوبەشێتی ژنان دەیکەن کە گوایە لەکۆمۆنیزمدا هەیە، ئالێرەدایە. لەواقعدا هاوبەشێتی ژنان پەیوەندی‌یەکە لە هەناوی کۆمەڵگای بۆرژوایی خۆیدایەو ئەمڕۆ بەتەواوی لەشکڵی لەش فرۆشی‌دا بەدی دەکرێ. بەڵام لەش فرۆشی بناغەکەی موڵکایەتی تایبەتی‌یەو بەلەنێوچوونی ئەمە ئەویش لەنێو دەچێت. کەواتە ڕژێمی کۆمۆنیستی هاوبەشێتی ژنان هەڵدەوەشێنێتەوە لەبری ئەوەی دایبمەزرێنێ.

پرسیاری بیستو دوو: هەڵوێستی ڕژێمی کۆمۆنیستی دەربارەی نەتەوەکان چی‌یە؟ [٧]

پرسیاری بیستو سێ: هەڵوێستی ڕژێمی کۆمۆنیستی بەرامبەر دینەکان چۆنە؟ [٨]

پرسیاری بیستو چوار: جیاوازی کۆمۆنیستەکان لە سۆسیالیستەکان چی‌یە؟

وەڵام/ ئەوانەی ئێستا بەسۆسیالیستەکان ناسراون دەبن بەسێ بەشەوە:

یەکەمیان ئەوانەن کە لایەنگری کۆمەڵگای دەرەبەگیو پاتریاکی دەکەن، کۆمەڵێك کە ڕۆژانە پیشەسازی گەورەو بازرگانی جیهانیو کۆمەڵی بۆرژوایی لەدایك بوو بەهۆی ئەم دووانەوە، لەنێوی دەبات. ئەم بەشە کاتێك خراپەکاریەکانی کۆمەڵگای ئێستا دەبینێ، دەگات بەو ئاکامەی کە دەبێت کۆمەڵگای دەرەبەگی سەر لەنوێ ڕێك بخرێتەوە بەو دەلیلەی ئەو خراپیانەی نەبووە. تەواوی پێشنیارەکانی بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ، یان ناڕاستەوخۆ لەخزمەتی ئەم ئامانجەدایە. کۆمۆنیستەکان زۆر بەتوندی هێرش دەکەنە سەر ئەم بەشە لەسۆسیالیستە کۆنەپەرستەکان هەرچەندە کەئەوان فرمێسکی گەرمیش بۆ هەژاریو نەهامەتی‌یەکان برۆلیتاریا بڕێژن، چونکە ئەم بەشە:

١-کارێکی مەحاڵ داوا دەکات.

٢-هەوڵدەدات ئەریستۆکراسیو دەسەڵاتی خاوەن کۆمەڵەی پیشە گەورەکانو خاوەن مانیفاکتۆرەکانو لەپەیوەند بەمانەیشەوە دەسەڵاتی ڕەهای پاشاکان یان دەرەبەگەکان، کارمەندانو سەربازانو قەشەکان، بگەڕێنێتەوە.

واتە گەڕانەوەی فعلی کۆمەڵێك کە خراپەکانی کۆمەڵی ئێستای تێدا نەبێ، بەڵام هاوکات پڕە لەو خراپی‌یانەی کە لانی کەم لەمانی ئێستا هیچی کەمتر نی‌یە، وەبەم جۆرەش فرسەت نەدەن بەکرێکارانی چەوساوەو تاکو بەهۆی کۆمۆنیزمەوە ڕزگاریان بێ.

نیەتە ڕاستەقینەکانیان کاتێك ئاشکرا دەبێ کەپرۆلیتاری شۆڕگێڕ بێو کۆمۆنیست بێ، ئەو کات ڕاستەوخۆ دەبن بەهاوپەیمانی بۆرژوازی دژی پرۆلیتاریا.

بەشی دووەمی ئەم سۆشیالیستانە ئەوانەن کە لایەنگری کۆمەڵگای ئێستا دەکەن، بەڵام ترسی ئەوەیان لێنیشتووە کەئەم کۆمەڵگایەیان ، کە بەناچاری پڕە لە خراپەکاری، بۆ نەپارێزرێ. ئەوان تێدەکۆشن لەپێناوی مانەوەی‌دا، بەڵام دەیانەوێ خراپەکانی نەهێڵن. بۆ ئەم ئامانجەش هەندێکیان بڕێك ڕێوشوێنی خێرخوازانە پێشنیاردەکەن، هەندێکی تریان بەرنامەی‌تر یان بەرنامەی چاکسازی گەورە ئامادەدەکەنو لەژێر ناوی کۆمەڵدا پێشنیاری دەکەن بەو ئامانجەی کۆمەڵی ئێستا بپارێزنو بنچینەکانی زیاتر سەقامگیر بکەن.

ئەو کۆمەڵگایە دەپارێزن کە کۆمۆنیستەکان دەیانەوێ بیڕووخێنن.

بەشی سێیەمیان لەو سۆشیال دیموکراتانە پێك هاتوون کە وەکو کۆمۆنیستەکان داوای ئەو داخوازیو ڕێو شوێنانە دەکەن کە لەپرسیاری ژمارە (١٨) دا هاتووە، بەڵام ئەو نابینن کە ئەمانە هۆیەکی گواستنەوەن بەرەو کۆمۆنیزم، بەڵکو پێیان وایە کە ئەمە بەسە بۆ ئەوەی هەژاریو خراپەکانی کۆمەڵی ئێستا لەناوبەرێ.

ئەم سۆشیال دیموکراتانە یان ئەو پرۆلیتارانەن کەهێشتا بەهەڵو مەرجی رزگار بوونی چینەکەی خۆیان هۆشیار نەبوونەتەوە، یان نوێنەرانی وورده بۆژوازین، واتە نوێنەرانی ئەو چینەی کە لەزۆر بواردا تاگەیشتن بەدیموکراسیو ئەو هەنگاوە سۆسیالیستیانەی بەشوێن ئەمەدا هەڵدەگیرێ لەگەڵ پرۆلیتاریادا هەمان بەرژەوەندی هەیە.

لەبەرئەوە کۆمۆنیستەکان ئەرکیانە، لە خەباتی عەمەلیدا، تێبکۆشن بۆ لێك گەیشتن لەگەڵ ئەم سۆشیاڵ دیموکراتانەداو پێکەوە، تائەو کاتەی ئەم کارە دەکرێ، سیاسەتێکی هاوبەشیان هەبێ، مادام کەئەم سۆسیالیستانە خزمەت بە بۆرژوازی دەسەڵاتدار ناکەن‌و هێرش ناکەنە سەر کۆمۆنیستەکان. هەڵبەت ئەم خەباتە هاوبەشانە، ئاشکرایە کە گفتوگۆ دەربارەی ناکۆکی‌یەکان لەگەڵ ئەواندا ڕەت ناکاتەوە.

پرسیاری بیست‌و پێنج: هەڵوێستی کۆمۆنیستەکان دەربارەی حزبە سیاسی‌یە هاوچەرخەکان چۆنە؟

وەڵام/ ئەم هەڵوێستە لەووڵاتە جیاوازەکاندا وەك یەك نی‌یە. لەئینگلتەرەو فەرەنساو بەلجیکادا کە بۆرژوازی دەسەڵاتدارە هێشتا کۆمۆنیستەکان بەرژەوەندی هاوبەشیان هەیە لەگەڵ حزبە دیموکراتی‌یە جیاوەزەکاندا. بەو ڕادەیەی کە دیموکراتەکان لەئامانجی کۆمۆنیستی بەبەرگری کردنیان لە هەنگاوە سۆسیالیستی‌یەکان کە تا ئێستا لەهەموو جێگاکاندا پارێزگاری لێدەکەن، نزیك دەبنەوە، واتە ئەوان بەو ئەندازەیەی دیفاعێکی ڕۆشن‌و شێلگیر لەبەرژوەندی‌یەکانی پرۆلیتایریا دەکەن‌و پشت بە پرۆلیتاریا دەبەستن، فراوانتر دەبێ.

لەئنگلتەرە، بۆ نمونە، چارتیستەکان، کە لە کرێکاران پێك هاتوون، لەکۆمۆنیستەکان نزیکترن وەك لە وردە بۆرژوا دیموکراتەکان یان ئەوانی بەڕادیکاڵەکان ناو دەبرێن.

لەئەمریکا، کە دەستوورێکی دیموکراتی پەیڕەوی لێدەکرێ، کۆمۆنیستەکان دەبێ پشتگیری لەو حزبە بکەن کە ئەم دەستوورە دژی بۆرژوازی‌و بۆ پەرژەوەندی پرۆلیتاریا بەکار دەهێنێ، واتە کۆمەڵەی ڕیفۆرمی کشتوکاڵی نیشتمانی.

وە لەسویسرا، سەرەڕای ئەوەی ڕادیکاڵەکان خۆیان حزبێکی تێکەڵەن، ئەوان تەنها لایەنێکن کەکۆمۆنیستەکان دەتوانن مامەڵەیان لەگەڵدا بکەن. پێشکەوتووترینیشیان ڕادیکاڵەکانی((فودوا))و ((جنیف))ە وەلەئەڵانیا، خۆئامادەکردن بۆ جەنگی یەکجارەکی لەنێوان بۆرژوازی‌و پاشایەتی ڕەهادا بەڕێوەیە. وە لەبەرئەوەی کۆمۆنیستەکان ناتوانن شەڕی کۆتایی خۆیان لەگەڵ بۆرژوازی‌دا یەکلایی بکەنەوە چونکە هێشتا دەسەڵاتی بەدەستەوە نی‌یە، کەواتە لەبەرژەوەندی ئەواندایە کەیارمەتی بۆرژوازی بدەن تا لەنزیکترین ماوەدا دەسەڵات بگرێتە دەست‌و دواتر لەخێراترین کاتدا ئەو دەسەڵاتە برووخێنن، بەم پێیە کۆمۆنیستەکان، لەهەڵوێستیاندا بەرامبەر حکومەتەکان، پێویستە پشتگیری بەردەوام لەحزبی بۆرژوا ــ لیبراڵەکان بکەن بەڵام دەبێ ئاگاداری ئەوەبن نابێ لەخۆشباوەڕی‌یەکانی بۆرژوازی‌دا بەشداربن، یان باوەڕ بەو بەڵێنە فریوکاریانە بهێنن کە گوایە سەرکەوتنی بۆرژوازی دەرمانێکە بۆ پرۆلیتاریا.

ئەو چاکسازی‌یانەی کە سەرکەوتنی بۆرژوازی بۆ کۆمۆنیستەکان بەدی دەهێنێ لەمانە تێپەڕ نابێ:

بەدەست هێنانی هەندێك دەسکەوت کە کارئاسانی بۆ کۆمۆنیستەکان بەدی دەهێنێ، تاکو دەربارەی باوەڕەکانیان گفتوگۆ بکەن‌و بڵاوی بکەنەوەو پارێزگاری لێبکەن بەشێوەیەك کە بتوانن پرۆلیتاریا لەچینێکی یەکانگیردا، ڕێکخراوو ئامادە بۆ خەبات، یەك بخەن.

هەموو لایەك دڵنیا دەکا کە ململانێی نێوان بۆرژوازی‌و پرۆلیتاریا لەو ڕۆژەوە دەست پێدەکات کە حکومەتە ڕەهاکانی دەڕووخێن، لەو ڕۆژەوە ئیتر سیاسەتی حزبی کۆمۆنیست هەر ئەو سیاسەتەیە کە لەو وولاتاندا کە بۆرژوازی حوکمی دەکات، پەیڕەی لێدەکرێ!.

پەراوێزەکان

١. "پرەنسیبەکانی کۆمۆنیزم" لەلایەن ئەنگلسەوە لەساڵی ١٨٤٧ دا نوسراوە. زیاتر لەساڵێك دەبوو لەنێو "یەکێتی کۆمۆنیستەکاندا"

سەرەتایی بەرنامەدا بەناوی "پرۆژەی قبوولکردنی باوەڕی کۆمۆنیزم"، ئەم پرۆژەیە بەختەی ئەنگلس لەمانگی حوزەیرانی ١٨٤٧دا نوسرابوو وەلەساڵی ١٩٦٨دا بۆ یەکەم جار دۆزرایەوە. هەروەها لەدرێژەی هەوڵەکانی ئەنگلسدا بۆ داڕشتنی بەرنامەیەکی حزبی کۆمۆنیستی، لەکۆمیتەی پاریسی یەکێتییەکەدا لە ٢٢ی ئۆکتۆبەری هەمان ساڵدا ئەنگلس دوای رەخنەیەکی هەمەلایەنەو قوول لەپرۆژەی بەرنامەی "سۆسیالیستە راستەقینەکان" بۆ جاری دووهەم پرۆژەی بەرنامەیەکی تری نووسی کەدواتر بە"پرەنسیبەکانی کۆمۆنیزم"ناوی دەرکرد. لەکۆنگرەی دووهەمی یەکێتی کۆمۆنیستەکاندا لە ٢٩ی نۆڤەمبەر تا ٨ی دێسەمبەری ١٨٤٧دا مارکس و ئەنگلس بەباوەڕێکی تەواوەوە دیفاعیان کرد لەباوەڕە سەرەکییە زانستییەکانی پرۆژەی"پرەنسیبەکانی کۆمۆنیزم"و دوای ئەوەش کۆنگرە لەسەر ئەو بنەمایەوە ئەرکی داڕشتنی بەرنامەیەکی حزبی گشتی و هەمەلایەنەی پێسپاردن، کەئەوەبوو لەساڵی ١٨٤٨دا "مانیفێستی کۆمۆنیست" یان نوسی و بوو بە بەرنامەی حزبی یەکێتی کۆمۆنیستەکان.

ئەم وەرگێڕانە پشتی بەستووە بە وەرگێڕانە عەرەبییەکەی و بۆ وەرگێڕانێکی دەقیقتریش لەگەڵ وەرگێڕانە فارسی و ئینگلیزییەکەیدا بەراوردکراوە. بۆ یەکەم جار ئەم نووسینەی ئەنگلس لەپەیامی ژمارە (١٨و ١٩و ٢٠و ٢١) دا بڵاوکرایەوە.

٢. دواتر مارکس بەشێوەیەکی زانستی ئەوەی روونکردەوە کەکرێکار هێزی کاری خۆی بەبۆرژوازی دەفرۆشێ نەك کارەکەی.

٣. تەئکیدەکان هی ئەنگلس خۆیەتی.

٤. کۆیلەیەتی لەئەمریکا دوای جەنگە ناوخۆییەکانی ئەو وولاتە لە ١٨٧٣ دا هەڵوەشایەوە.

٥. کۆیلەی زەوی(القن یان serf) بەو کەسانە دەووترێ کەبە هۆی گەشەی ملّکایەتی تایبەتیو کاری کشتوکاڵییەوە بەزەوییەوە بەسترابوونەوە بەجۆرێك کە لەگەڵ کرینو فرۆشتنی زەوییەکاندا ئەوانیش دەفرۆشرانو دەکڕدران.

٦. لەدەستنووسەکەی ئەنگلسدا وەڵامی ئەم پرسیارە نیو لاپەڕەیەکی بۆ بەجێهێڵراوەو وەڵام نەدراوەتەوە .بەڵام لەنوسینی"پرۆژەی قبووڵکردنی باوەڕی کۆمۆنیزم"دا بەم شێوەیە وەڵامی ئەم پرسیارە دراوەتەوە:

"ئەوەی کەبە پیشەگەر ناودەبرێو لەسەدەی رابردوودا لەهەموو شوێنێکدا ناسراوبوو وە تاکو ئێستاش لێرەو لەوێ بوونی هەیە، بەپێچەوانەی پرۆلیتاریاوە، خۆی پرۆلیتارێکی کاتییە، ئامانجەکەی ئەوەیە کەدەستی بگات بەسەرمایەیەكو کرێکارانی تری پێبچەوسێنێتەوە. ئەو کاتانەی کەکۆمەڵە پیشەییەکان هەبوونو ئازادی پیشەییو دەرچوون لەقەیدو بەندی کۆمەڵەکان نەگەیشتبووە ئاستی جێبەجێکردنی سیستمی فابریکیو ململانێی توندوتیژ، دەکرا ئەم ئامانجەی خۆی بەدی بهێنێ. بەڵام هەر کەسیستمی فابریکی پیشەکان دەگرێتەوەو ململانێ گەشەدەکات، ئەو هیوایەی لەبەین دەچێو پیشەگەر هەرچی زیاتر دەبێت بەپرۆلیتار. کەواتە پیشەگەر خۆی ئازاد دەکات یان بەوەی ببێ بەبۆرژوازی، یان بچێتە ریزی توێژی مامناوەندییەوە، یاخود لەژێر کاریگەرییەکانی ململانێدا ببێت بەپرۆلیتارو(هەروەکو زۆر جار ئەمە روودەدات)و بێتە ریزی بزووتنەوەی پرۆلیتاریاوە، یا بزووتنەوەی کۆمۆنیستییەوە بەهەموو ئاستە جیاوازەکانی هۆشیاری ئەو بزووتنەوەیەوە

٧. وەڵامی ئەم پرسیارە بۆشایی بۆ بەجێ هێڵراوە. بەڵام لە"پرۆژەی قبووڵ کردنی باوەڕی کۆمۆنیزم" دا بەم جۆرە وەڵام دراوەتەوە:

"ئەو نەتەوانەی کە پابەندبن بەباوەڕی سۆشیالیستییەوە، بەهۆی ئەم یەکێتییەوە لەپێویستی ئاوێتەبوونی یەکترو هەڵوەشانەوەی خۆیان تێدەگەن، بەو ئەندازەیەی کەجیاوازی نێوان چینەکانو توێژەکان لەبەین دەچێ، ئەو جیاوازیانەی کەبەهۆی موڵکایەتی تایبەتییەوە بەدی هاتوون لەگەڵیدا لەنێو دەچن.

٨. لە"پرۆژەی قبووڵکردنی باوەڕی کۆمۆنیزم"داوەڵام دراوەتەوە:

"تەواوی دینەکانی تائێستا دەربڕینی قۆناغەکانی گەشەی مێژوویی گەلێکی دیاریکراو یان گەلە جیاوازەکان بوون. بەڵام کۆمۆنیزم ئەو قۆناغەیە لەگەشەکردنی مێژوویی کەگرنگیو پێویستی هەموو دینەکان ناهێڵێو هەڵیدەوەشێنێتەوە.